

מעלת נרות שבת

הרב מיכאל זיסברג

לעילוי נשמת מרת יוכבד ע"ה שהאורה נשמות רבות ובתים רבים
בנר אלוקים, ולזכות בעלה מו"ר הרב יהושע ענבל שמזכה אותנו
ליאור באור החיים, הקב"ה יזכהו להמשיך בפעליו הברוכים
ולזכות עם ישראל עוד רבות בשנים.

מצינו כמה הלכות בדין הדלקת נרות, שנראה מהם שחובת הדלקת נרות אינה רק בשביל התוצאה שיהיה אור בבית, אלא חובת גברא כמו נר חנוכה. וכדאיטא בשולחן ערוך (סי' רסג ס"ז), אורח שאין לו חדר מיוחד וגם אין מדליקין עליו בביתו, צריך להשתתף בפרוטה, ע"כ. וחז"ל תקנו לברך רק על הדלקת נרות שבת, אפילו שכל ההכנות לשבת הם מצוה מדאורייתא, וגם נהגו ישראל בכמה קהילות להדליק נרות שבת כמנין בני הבית. ולכאורה קשה שבפשטות נרות שבת הם חלק מחיוב עונג שבת, בשביל לאכול את סעודת השבת לאור הנרות ולא לאכול בחושך כאבלים (רמב"ם הלכות שבת פ"ה ה"א), ויש אומרים שתפקידם הוא משום שלום בית (שו"ע סי' רסג ס"ג). וא"כ קשה מה הטעם במצוות הדלקת הנרות כחובת גברא שחייב להשתתף בפרוטה, שהרי יהיה אור בשביל עונג שבת ושלום בית גם בלי זה.

ועוד קשה דאיטא במשנה (שבת לא, ב'), על שלש עבירות נשים מתות בשעת לידתן, על שאינן זהירות בנדה, בחלה, ובהדלקת הנר, ע"כ. וקשה מה כ"כ חמור בהימנעות מהדלקת נר שבת שמגיע ע"ז עונש חמור כל כך, ובילדותי חשבתי שהעונש הוא על חילול שבת, אבל לא משמע כך בגמ'

שפירשה בזה דנשמה שנתתי בכס קרויה נר על עסקי נר הזהרתי אתכם. וכ"פ תוספות (כה, ב') הדלקת נר בשבת חובה וכו', אבל מהדלקת נר גופיה לא הוה פריך אביי דפשיטא דחובה היא דהתנן (לא, ב) על ג' עבירות נשים כו' על שאינן זהירות בהדלקת הנר. וא"כ צ"ע למה דבר זה כל כך חמור ויסודי.

וצריך להבין את חשיבות האור באופן כללי, ומתוך זה לבאר את מצוות הדלקת נרות שבת. ומצינו את חשיבות האור בג' מקומות.

בריאת האור. ביום הראשון נברא האור, אפילו שבפשוט היינו אומרים שהסדר צריך להיות שקודם יברא הבסיס הגשמי של הבריאה, מים, יבשה, צמחים, בע"ח, ואח"כ האור, ולמה נברא האור קודם, או לכה"פ ביום שרביעי שבו נתלו המאורות.

בריאת האש. איתא בגמרא (פסחים נד, א'), שני דברים עלו במחשבה ליבראות בערב שבת ולא נבראו עד מוצאי שבת, וכו', ובמוצאי שבת נתן הקב"ה דיעה באדם הראשון מעין דוגמא של מעלה והביא שני אבנים וטחנן זו בזו ויצא מהן אור, ע"כ. והאדם הוא צלם אלוקים והדבר הראשון שהוא עשה במוצ"ש, להדליק אור, כלומר שזו הכניסה של האדם לעולם המעשה, משבוע של בריאה, לשבוע של תיקון העולם על ידי האדם, ועל ידי האש האדם יוצר כל הזמן דברים בעולם.

הדלקת המנורה בבית המקדש. בישיבת בני" סביב למשכן אחרי פרשת הדגלים, ואחרי הקרבת הקרבנות לחנוכת המזבח, יש בפרשת בהעלותך ציווי להדליק את הנרות, ולכאורה קצת תמוה, למה לחזור על מצוות הדלקת נרות שוב, ולמה דווקא כאן, ונראה מזה שיש חשיבות מיוחדת למצוות הדלקת הנרות שזה התחלת יישובם במדבר סביב המשכן.

ובשלושת המקומות האלה רואים שיש ערך מיוחד באור שתופס מקום לעצמו.

והנה בעצם המציאות עצמה יכולה הייתה להתקיים גם בלי האור, שהרי גם עוורים אוכלים ושותים ויכולים לעשות הרבה דברים, אבל האור הוא

נותן פשר ומשמעות למציאות, ולכן אדם שאוכל בלי לראות האוכל לא נהיה שבע (סנהדרין עד, ב'). ולכן חכמים בכל מקום המשילו את החכמה לאור, ואמרו חז"ל (שבת כג, ב') הזהיר בנר הויין ליה בנים ת"ח, כי זה מביא את האדם להתבונן בחכמה בכל מה שהוא עושה, ויהושע הכהן הגדול ראה במחזה הנבואה מנורה (זכריה ד), וזה היה משל לרוח ה' שתהיה בעם ישראל.

ולכן זו מצווה יסודית להדליק נרות שבת, כי הדבר נותן משמעות של קדושה לשבת, כלומר שהשבת היא לא רק הימנעות ממלאכה אלא גם עשייה חיובית, ולכן אדם שאוכל בשבת מול אור הנרות הוא אדם נשגב, יש קדושה לאכילה שלו, ובלא זה האכילה היא אכילה של חול. וכן בכל עניני העשייה של האדם יש חשיבות לאור, ולכן הטילו את מצות הדלקת הנרות על האשה כי היא עסוקה בצרכי הבית (שו"ע סי' רסג ס"ג), הוי אומר שהדלקת נרות מסמלת את כלל הכנות השבת ונותנת להם משמעות של קדושה.

אבל באמת יש מעלה עליונה יותר באור, כמו שכתוב והאיר על עבר פניה (שמות כה, לז), וכמו שאמרו חז"ל אור שברא הקב"ה ביום הראשון גנוז לצדיקים לעת"ל (חגיגה יב, א'). וכן במנורה אמרו חז"ל (שבת כב, ב') וכי לאורה הוא צריך, אלא עדות היא לבאי עולם ששכינה שרויה בישראל. וא"כ אפשר לומר שהנר של שבת הוא מצד כבוד השבת, ואין זה רק בשביל שיהיה יותר אור שימושי שלא להיכשל בעץ ואבן, או לעונג שבת, אלא נר של כבוד, כמש"כ (ישעיהו כד, טו) באורים כבדו ה', והוא מראה על הרוחניות שיש בעולם.

ותוספת לדבר, מה שדווקא בשבת יש חשיבות גדולה לאור בפני עצמו, שהרי יש כמה הלכות ומנהגים על כפל ביום השבת, שני כבשים, המן היה כפול ואנו גם מברכים על לחם משנה, ויש גם מנהג להדליק שתי נרות כנגד זכור ושמור. ובעומק העניין הוא שהשבת היא כמו יקום מקביל, היא באה להראות שיש רובד נוסף למציאות, וכל העולם הוא רק משל ותמונת מראה לדבר יותר נשגב, כמו שאמרו חז"ל ששבת היא מעיין עולם הבא, וזה העניין

של האור כדבר בפני עצמו, כמו שיש מעלה לחכמה ולהשגה רוחנית בפני עצמה, ולא רק להחכים ולנצל את העולם בצורה מיטבית, ומתוק האור וטוב לעיניים לראות השמש (קהלת יא, ז'), ולא רק בשביל לראות חפצים. ולכן בשבת הדלקת הנר היא לא בשביל איזה מלאכה שצריך לעשות, אלא בשביל לקדש את השבת באור.